

Anteckningar 2018-12-06

Seminarium

Den offentliga konsten ur ett kommunperspektiv

Offentlig konst rör och berör. Inte bara medborgarna utan även över gränserna för den kommunala organisationsstrukturen. Den 6 december 2018 arrangerade Kultur i Väst tillsammans med Skaraborgs kommunalförbund en seminariedag som tog upp frågan om hur en kommun kan lägga upp sitt arbete för att på bästa sätt planera och ta hand den offentliga konsten.

Anteckningarna är referat från föreläsningarna som hölls under seminariedagen. Föreläsarnas bildspel finns som länkar efter varje programpunkt.

Programpunkt: Vart tog våra skulpturer vägen?

Bakgrund

Thomas Oldrell och Isabel Eriksson berättade om ursprunget till skaraborgsprojektet Vart tog våra skulpturer vägen. Utgångspunkten var en önskan om att undersöka vad som händer när man experimenterar med det offentliga rummet genom att ta bort föremål som är så välkända att de ibland inte ens noteras förrän de inte längre finns på plats, eller sätter till föremål som inte är skapade för platsen.

Alla 15 kommuner deltog i projektet. Vad händer med platsen? Vad händer med publiken? Vad händer med konstverket? En bakgrund fanns i projektet från Borås där man tidigare bytt konstverk till exempel med Ulricehamn. En aspekt på att laborera med upplevelsen av det offentliga rummet handlar om hur förändringar kommuniceras på ett konkret sätt men även med hänsyn till känslomässiga reaktioner. En utgångspunkt är att det öppna rummet automatiskt involverar fler medborgare jämfört med traditionella konstarenor. Den omkringliggande, hela miljön, synliggörs. ”Döda” ytor, till exempel nedlagda butiker, blir synliga.

En annan tanke fanns också; att betrakta de offentliga verken i Skaraborg som delar av samma konstsamling och en gemensam resurs som förtjänar att lyftas fram för sin egen skull och användas för att skapa intresse för konsten i Skaraborg, och i förlängningen göra konsten till en besöksanledning likaväl som något att vara stolt över som invånare på respektive ort.

I intresset för reaktionen på de flyttade verken finns också diskussionen om brist på reaktion. Vad signalerar tystnaden?

Genomförande

Marie Beckman, projektledare och till vardags keramiker med mångårig erfarenhet, berättade om projektets innehåll och genomförande.

En hemsida skapades, www.konstskaraborg.se, som nu ligger på en platsneutral hemsida hos Turistrådet i Västsverige. Här ser man ett stort urval av Skaraborgs offentliga konstverk uppdelat på ort. Urvalet är det som fanns i boken Konstvägar Skaraborg, 2008, kompletterat med det som tillkommit därefter. Även nu har materialet givits ut i tryck, nu under namnet Konst Skaraborg. Texten är reducerad till verkets titel och tillkomstår och upphovspersonens namn.

Inom projektets ram bytte flera kommuner konstverk med varandra:

- Skövde lånade ut Piglets av Marie-Louise Lindberg de Geer till Lidköping och Välkommen av Linnea Jörpeland till Vara.

- Lidköping lånade ut av Sara Videbeck av Wanja "Nones" Håkansson till Skövde.
- Götene lånade ut Premiär av Torsten Fridh till Hjo.
- Vara lånade ut On Tour av konstnärskollektivet Inges Idee till Falköping.
- Tidaholm lånade ut Vattenbäraren av Jan Steen till turné i Skaraborg
- Från Katrineholm lånades You and me forever, ett uppblåsbart konstverk som ingick i konstworkshopen för barn som galleri Rizoma i Falköping arrangerade i samband med turnéläggningen av den 50-årsjubilerande Vattenbäraren.
- Samtidigt blev Skövde satellit till Borås under deras skulpturbiennial och lånade ut Såningsmannen av Ivar Johansson och fick i stället låna Declination av Tony Cragg.

Erfarenheter

Placering

Ett konstverk som byter plats kan helt byta betydelse. En skulptur som är måttligt älskad på hemorten kan uppfattas som ett välkommet tillskott där det hamnar. Det som stått trångt och knappt synligt kan bli en symbol för rymd och ljus. Viktiga komponenter vid placering blir just rymd, storlek och vy.

Placeringen av Premiär i stadsträdgården i Hjo med utsikt över Vättern upplevdes så positiv att platsen senare planeras bli placering för ett nytt konstverk. Placeringen av platsspecifika On Tour från konserthustorget i Vara till Planteringsförbundets park i Falköping satte den ljudinspirerade skulpturgruppen i ett helt annat sammanhang, där form och färg och klängbarhet blev viktigare än associationen till ljud. Sara Videbeck omgavs av kidnappningsrykten när hon flyttades från Lidköping och sattes därför tillbaka på en annan plats när hon återvände – på Stora Torget – innan hon till slut var tillbaka på åbrinken vid Lidan. Piglets från Skövde blev barnens favoriter när de hamnade på Stora Torget i Lidköping.

Konstens roll i det offentliga rummet är beroende av hur den exponeras och underhålls.

Samverkan

Samarbete i kommunerna angående konst ser olika ut men har det gemensamt att om det inte fungerar kommer konsten till korta. Exempel på detta var Skövde, där konstprojektet inte var förankrat i samhällsbyggnadsförvaltningens/tekniska förvaltningens sommarbyggnadsprojekt. Konsten fick flyttas till den lilla gräsmattan vid kulturhuset.

Skulpturdöd

Hur ser vi på drift och gallring av den offentliga konsten? Drift kan innebära ansvar för eventuell belysning men också underhåll. Vad gör man när ett verk faller i bitar? Ska man reparera, återköpa eller dödförklara? Vara miste Flickan i dörren av Solveig Pripp när hon rostas sönder. Därmed fick inte Götene kommun något inlånat konstverk denna sommar. Falköping vågade inte, på konstnärens inrådan, flytta på Åsa Gustavssons Ållebergs Ryttare, som är en stor skulptur i keramik.

Kompetenshöjning

Projektet har inneburit kompetenshöjning hos alla inblandade. En god effekt har varit att förståelsen för hantering av konst ökat hos alla som varit inblandade i de praktiska aspekterna av flytten. Administrativt har det satt fokus bland annat på försäkringsfrågor och BUS-avtal.

Maries roll har blivit rådgivande i förhållande till ett uppdämt behov av tekniska och juridiska frågor.

Enprocentregeln

Ett mål över tid kan vara att alla Skaraborgs kommuner bör ha en enprocentregel beslutad, men vägen dit är lång. Med projektet har dock diskussionen kommit igång på flera platser.

Länk till Marie Beckmans presentation [”Vart tog våra skulpturer vägen?”](#)

Programpunkt: Stadsbyggnad och konsten att samverka

Caroline Hagström är relativt nytillträdd samhällsbyggnadschef i Skövde. Hon talade om vikten att alltid, i alla sammanhang, arbeta med kulturen i processerna för att skapa framtidens samhälle där människor trivs och mår bra.

I samverkan kan man skapa en god livsmiljö, även när till exempel en stad växer väldigt fort och byggnationstakten är hög. I den snabba processen räknar man mycket numerärer – antal lägenheter, våningar, kvadratmetrar. Tiden blir en pressande faktor. Men kvalitet i arkitektur är lika viktig som antalet hus. Trivsel och attraktivitet mäts inte i ytmått. Hur kan man ”utvärdera” stadsbyggnation? Flödena är viktiga indikatorer – mer handel och fler näringsställen medför mer rörelse av fler människor.

Viktiga frågor att ställa sig är vad vill vi ha av rummet? Annars finns det en risk att vi bygger bort möjligheter i mellanrummen.

I samverkan kan man välja konst utifrån det konstnärliga värdet och dess funktion i stadsrummet. Ljussättningen behövs för konstens skull men skapar också en känsla av trygghet. Vid större arealer planeras för aktiviteter och möten.

Man måste börja i tid, och vara alla tillsammans och välja de objekt som är viktiga. Översiktsplanen i kommunen är ett grundläggande dokument – där finns förutsättningarna för all planering och därmed också förutsättningarna för att väga in konsten på ett tidigt stadium.

Länk till Caroline Hagströms presentation [”Stadsbyggnad mer än bara nya byggnader”](#)

Programpunkt: Konst i offentlig miljö i Kungsbacka kommun

I sin presentation visade och berättade Charlotta Hanno, utvecklare konst i Kungsbacka kommun, om arbetet med offentlig konst i kommunen och organisationen kring detta.

Kungsbacka kommun har vuxit i rasande fart. Till Kungsbacka innerstad där det idag bor 23 000, pågår stor inflyttning. Mest byggs det längs kust och stad i kommunen. Mycket av marken är privatägd vilket påverkar var och hur det byggs. Byggnationen har påverkat vart det mesta av den offentliga konsten finns, alltså mest i staden och de västra delarna (kusten), mindre i de östra delarna.

Kommunen har jobbat utifrån *Program för offentlig konst*. Tidigare har Kungsbacka arbetat utifrån modellen 1 % av investeringen men inte mycket blev kvar av påsen när projektering och andra processer skett. 2019 ska inte längre procenten vara knuten till specifik lokal eller fastighet. Detta ger en friare ingång till att arbeta med konstnärliga gestaltningar och ett bredare begrepp; med temporära gestaltningar och permanenta, processbaserad konst och produkt.

I Kungsbacka har man skapat en tvärasektoriell grupp, ett gestaltningsforum med representanter från olika sektorer inklusive stadsarkitekt.

Kungsbacka har jobbat fram en arbetsgång kring urval till konstnärliga uppdrag. Processen sker inom jury som jobbar mot koncensus och välförankrade beslut. Viktigt att sova på saken! Charlotta Hanno ser framemot att kunna arbeta på fler vis genom Kultur konsekvensanalys och invånardialog.

I juni 2018 antog politiken i kommunen Principer för offentlig konst utomhus. Nämnden tog beslut om att alla byggprojekt, även infrastruktur, ska omfattas av 1%-regeln. Detta har ännu inte implementerats men kan komma att innebära en mycket större påse pengar att hantera inom konsten. Som exemplet Uppsala som gick från 6 miljoner till 36 miljoner!

Idag mäktar inte den lilla konstenheten med att fokusera på vård av konsten. Detta kommer att fördjupas under 2020.

Charlotta bjöd också på ett misslyckande genom skräckexemplet med en konstnärlig gestaltningsprocess som blev allt för tidspressad. 537 miljoner gick till att bygga ett nytt badhus varav 1 miljon avsattes för konst. Den pressade tidsplanen som bygget hade medförde en allt för svår situation för en erfaren konstnär. Det var också en ombytlig process där nya arkitekter kom till och hela fasaden förändrades. Basen för ett gott samarbete är en jämlik öppen process där tillit finns.

Länk till Charlotta Hannos presentation [”Konst i offentlig miljö i Kungsbacka kommun”](#)

Programpunkt: Vem gör vad?

Kultur i Väst introducerade och höll en workshop kring verktyget Vem gör vad? som ska vara en hjälp för att synliggöra utmaningar och underlätta förvaltningsövergripande samverkan i processen kring planering och drift av offentlig konst i kommunerna. Verktyget är framtaget av Kultur i Väst tillsammans med konstansvariga i fyra kommuner.

Syftet med workshoppen var att testa verktyget med deltagarna på seminariedagen, det vill säga de personer i kommunerna som på olika sätt kommer i kontakt med frågor kring den offentliga konsten, för att se om innehållet är relevant eller om det behöver justeras ytterligare.

Resultatet visade att verktyget fungerar bra när det gäller att synliggöra utmaningar i arbetet med planering och drift av den offentliga konsten i kommunen. Men för att komma vidare lyfter kommunerna behov av att

- motverka stuprör och skapa strukturer för samverkan över sektorsgränserna
- utgå ifrån en tidslinje för konsten, från planering till genomförande till drift och underhåll
- synliggöra vem som har ansvar och mandat
- följa principen om armlängds avstånd
- öka kunskapen om offentlig konst, i alla sektorer, både hos tjänstemän och politiker
- kommunicera och öka kunskapen om konsten hos medborgare
- ta del av andra kommuners erfarenheter

- regionen samlar och sprider erfarenhet samt stöttar kommunerna med kunskapshöjande insatser
- samverka med privata fastighetsägare och byggherrar

Länk till verktyget "[Vem gör vad?](#)"

Referaten från seminariedagen har gjorts av Kultur i Väst tillsammans med arbetsgruppen för offentlig konst i kommunerna som består av konstansvariga i kommunerna Härryda, Mark, Uddevalla och Vara.

Arbetsgruppen har under året bidragit med värdefull kunskap om utmaningar och behov av stöd som finns i kommunerna när det gäller arbetet med den offentliga konsten. Med denna seminariedag vill vi ge fler kommuner i Västra Götalandsregionen möjlighet till erfarenhetsutbyte, nätverkande och delaktighet i samtalet om den offentliga konsten.

Läs mer om offentlig konst och det kunskapsstöd som tagits fram på www.kulturivast.se

Deltagare

Seminariedagen hade 40 deltagare från kommunerna Tibro, Åmål, Skövde, Ulricehamn, Stenungsund, Alingsås, Tidaholm, Mariestad, Mölndal, Skara, Göteborg, Vara, Mark, Falköping, Uddevalla, Götene, Trollhättan, Vänersborg, Orust, Bengtsfors och Lidköping i Västra Götaland samt Laholm och Kungsbacka i Halland. Dessutom var kommunalförbunden Skaraborg och Sjuhärad representerade.

Deltagande organisationer var framförallt kulturförvaltningar och nämnder, men även tekniska förvaltningar, samhällsbyggnad, Konstnärscentrum Väst, Skara konstförening, Litografiska verkstaden i Tidaholm och Mötesplats Steneby var representerade.

Tack till medverkande

Marie Beckman, projektledare för Vart tog våra skulpturer vägen?, Isabel Eriksson, Skaraborgs kommunalförbund, Thomas Oldrell, Skövde kulturhus, Caroline Hagström, Skövde kommun samt Charlotta Hanno, Kungsbacka kommun.